

אנו נכנסים אל החודש העברי סיוון. האירוע המרכזי שהתרחש בחודש זה (וככל הנראה בכל ימות העולם) הוא מסירת התורה, מה' לבני ישראל, בהר סיני.

סיוון הוא החודש השלישי בלוח השנה העברי, אם מתחילים למנות את החודשים בניסן כפי שנקבע בתורה. 3 הוא מספר רב משמעות ביהדות. משה היה הילד השלישי במשפחתו. בני ישראל פתחו את תהליך ההיטהרות בן שלושת הימים, כדי להכין את עצמם לקבלת התורה, בשלישי בסיוון. ה' חילק את העם לשלושה סקטורים בעלי תפקידים שונים: כוהנים, לויים ויתר העם – ישראלים.

לפני שנבחן את ההקשר המיסטי של המספר שלוש, עלינו להבין מהי בעצם "אמת". משמעותה של המילה אמת היא הרבה יותר מדויק לשוני. שמה הקבלי של האמת הוא "תפארת", אשר בפרושה העמוק, משמעותה "הרמוניה". לא בדיוק האסוציאציה המקובלת של המילה אמת. מה הקשר?

האמת היא סינתזה של המכלול.

המהר"ל, החכם היהודי הידוע מתקופת הרנסנס, מגדיר אמת כתמונה שלמה - כולל העבר, ההווה והעתיד; כולל המציאות הפנימית, ומנגד – החיצונית. זוהי סינתזה של ההרמוניה הכוללת. אם יש דבר אמיתי בכלל, הוא חייב להיות אמת רוחנית, גשמית, מתמטית ופילוסופית. אם הרעיון "עובד" רק במישור אחד אבל אינו מתאים ליתר המישורים, הוא איננו אמת במובנה הטהור.

חיינו מוגבלים, ועל כן נמנע מאיתנו לראות נכוחה את העתיד אל הנצח. הגישה שלנו לכל דבר שהתרחש לפני שנולדנו משולבת בדעותיהם של אנשים אחרים על העבר. הוסיפו מנה נכבדת של סובייקטיביות רגשית אפילו לגבי מה שמתרחש איתנו בהווה, ונראה שחיפושנו אחר האמת נידון מראש לכישלון.

אמת עילאית, מעצם הגדרתה, באה ממקום שנמצא מעבר לזמן ולמקום. המהר"ל מתייחס לאותה אמת מוחלטת בתור האמת היחידה. הפעם היחידה שבה הייתה לנו גישה אל האמת הזאת הייתה בהר סיני, שם שמענו את קול האלוקים.

מעל ומעבר

מנקודת מבט זו, אנחנו יכולים להתחיל לבחון את משמעות המספר שלוש. המהר"ל מתאר בפנינו שלשלת חוליות. כשאנחנו מחזיקים אותה בידנו, החוליה הראשונה נוגעת בשנייה. השנייה נוגעת בראשונה והן בשלישית. השלישית נוגעת בשנייה וברביעית. כך יוצא שהחוליה השלישית היא הראשונה בסדרה שאין לה מגע ישיר עם החוליה הראשונה. לכן, המספר שלוש מסמל משהו חדש, אבל לא מנותק.

המהר"ל מכנה את האיכות הזו של המספר שלוש (חדש אבל לא מנותק) בשם "נבדל"; חלק מתהליך, אבל גם מעבר לו. כך למשל, משה, הבן השלישי במשפחתו, היה מחובר לאמונת המונותאיזם אותה החל אברהם, אבל צעד צעד נוסף קדימה, ונתן לעמו תחושה של אומה נפרדת המבוססת על התורה.

חודש סיוון מחובר מבחינה היסטורית לניסן, חודש הגאולה. יחד עם זאת, בסיוון התקדמו בני ישראל צעד נוסף מעבר לחירות הגשמית והפכו לאוטונומיה רוחנית, המוגדרת רק על ידי התורה, היא דבר ה'. נבדל. מחובר, אבל חדש. חלק מהתהליך, אבל גם מעבר לו.

הצבע הירוק: נחשב לצבע משלב, יוצר קשר, ולכן שויך לעיתים לספירת הבינה. הזוהר מדבר על "קו ירוק מחדש חדשים חדשים" המקי, את העולם וממנו נברא העולם. הירוק של הבינה היה ירוק בהיר,

לעומת ירוק כהה של ספירת התפארת, שגם היא ספירה משלבת. הצהוב נחשב להופעה הנמוכה של הירוק.

רחמים - המפתח לכל הרגשות

הרגש הכי מפותח מבחינה פנימית הוא רגש הרחמים. יתרה מזו, במצבים שרוצים לעורר את רגש האהבה וקשה מאיזה סיבה לעשות זאת, הדרך לעורר אותה היא דרת התעוררות מידת הרחמים, כיון שיש משהו במידת הרחמים שהוא המפתח לשאר רגשות ומידות האדם.

אדם שלא יודע לרחם רחמים אמיתיים על עצמו, משפיל עצמו למקום הנמוך ביותר, וכאשר הוא יודע לרחם על עצמו באמת יש לו היכולת לרומם עצמו למקום הכי גבוה ששייך אליו. אלא שכמובן עיקר הדגש כאן הם רחמים אמיתית, על נפשו האלוקית, ולא רחמים מדומים הבאים מהרגשה של ישות וקליפה, וכפי שיתבאר.

התעוררות הרחמים

כיצד מתעוררת אצל האדם מידת הרחמים? כאשר אדם רואה דבר טוב ונחמד מתפתח אצלו רגש אהבה אל אותו הדבר. אם רואה דבר סכנה מתוערר אצלו פחד ויראה, אך מה עומד בעומק החוויה של ההזדהות עם כאב הזולת - רחמים? הרחמים הם על הזולת. בקבלה ובחסידות עניין זה מבואר על פי הספירות, שהייחוד השלם בספירות הוא הייחוד של ספירת התפארת (שמהותה היא מידת הרחמים) עם ספירת המלכות (המבטאת את מציאות הזולת). כוח המלכות באדם הוא המקום שלא רואה את עצמו כלל ורק את הזולת. לכן מי שראוי לרחם עליו היא ספירת המלכות. לכן נקראת המלכות 'עני', והתפארת נקראת 'עשיר', ונתינת העשיר לעני נקראת ייחוד תפארת עם המלכות.

מה גורם להזדהות עם החוסר? כאשר האדם מסוגל לראות את עצמו במקום הזולת במצוקתו אז באה ההזדהות. נאמר בספרי החסידות כי טבע המרומם להימשך לשפל. טבע הוא משהו שאי אפשר למצוא לו הסבר הגיוני לו והוא טבוע בתוכו. טבוע בתוך המרומם להימשך אל השפל. יש תנועה פנימית אצל המרומם שכאשר הוא רואה חיסרון הוא רוצה להשלים את החיסרון בשפל.

מורכבות מידת הרחמים

כדי להבין את מידת הרחמים יש להבין כי היא מורכבת ממרומם, שפל, והזדהות בין השניים. בלי תחושת רוממות אין רחמים. אם האדם מסתכל על האני שלו וחושב רק על מסכנותו, הרי ההתכנסות העצמית לא מאפשרת הסתכלות על האחר. בשביל לרחם יש צורך להרגיש מרומם, בעל ערך ובעל שלמות מסוימת, ולהתרומם מעל הבעיה העומדת בפני האדם האחר, שהיא החיסרון שצריך להזדהות איתו. רחמים הם התנשאות במובן מסוים, אך במובן החיובי של העניין.

אם יש מצב שהמרומם מרוב רוממותו לא רואה כלל את החסר, זוהי 'שלמות' כביכול מאוד בעייתית, שלא יכולה להזדהות עם החסרון. איך השלם יכול להרגיש את השני? כאשר המרומם מרחם, הוא מצייר את המצב של החסר אצלו ועם מימוש הציור הוא מתחיל להרגיש את חסרונו ונוצרת הזדהות. כאן אנחנו

מתחברים למה שאמרנו על מי שאין בו דעת, אין בו את היכולת להזדהות ולכן אסור לרחם עליו.

נאמר על עם ישראל כי הם ניכרים בשלושה סימנים- ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים. יש בטבע היהודי את התכונה הזו, להזדהות. מסופר כי דוד המלך הוציא את הגבעונים מעם ישראל אחרי שהם היו שייכים לעם ישראל כבר כ-500 שנה. בתחילה הם התחזו לעם עובר דרך על מנת לכרות ברית עם עם ישראל. לאחר מכן נודע שהם התחזו אך כבר היה מאוחר מדי והם נשארו חלק מעם ישראל. לאחר 500 שנה הגבעונים עשו מעשה של אכזריות כנגד בניו של שאול. לאחר זאת הוציא אותם דוד מכלל ישראל. חכמים מסבירים כי זאת בגלל מידת האכזריות שבאה אצלם לידי ביטוי.

רחמיים עצמיים אמיתיים

על פי מה שהוסבר, שצריך תחושת רוממות, גם ראיית השפלות של השני וגם הזדהות עם מצבו של השני, ננתח כעת מהם הרחמים עצמיים השליליים, ומהם הרחמים עצמיים אמיתיים.

אדם שחי בעולם ומרחם על שפלותו, כמה הוא לא שווה, כמה הוא מסכן. אדם כזה לכאורה מרחם על עצמו אך אלו רחמים הרסניים, הסוגרים את האדם בתוך עצמו ומונעים ממנו להוציא את עצמו מן המצב בו הוא נמצא.

אדם שרוצה להוציא את עצמו ממצב לא טוב צריך רוממות. רחמים הבאים מרוממות עצמית אלו רחמים הרואים כי באדם יש כוחות חיוביים רבים, אלא שאינם באים כרגע לידי ביטוי. הוא יודע שהם קיימים אך גם יודע שהם בהסתר. והרחמים הם על כך שכוחות אלו נמצאים בהסתר ולא באים לידי ביטוי.

מה מביא לאדם תחושת רוממות אם האדם כל כך רואה את שפלותו, את מצבו הירוד? אלא, במצב הלא מתוקן האדם מרחם על עצמו כמה הוא מסכן וכמה הוא רואה את עצמו נמוך ביחס לאחרים. כאן הרוממות באה לידי ביטוי בכך שהאדם רואה את רוממות האחר. זו רוממות שקרית והרסנית. אך כאשר הרוממות היא של האדם עצמו, דוקא אז הוא יכול להרים את עצמו ממצבו השפל. ממקום כזה, כאשר האדם מזדהה עם החסרון הוא יכול לתקן ולהשלים אותו.

בין תפארת לחסד וגבורה

תנועת נתינה של חסד בלבד יכולה להוביל לנתינה לא מאוזנת. נתינה שאינה מתחשבת במי שאמור לקבל. כאן יכולה להיות נתינה אף למי שרע או לא ראוי. זוהי נתינה שהרבה יותר קרובה לניצול. כאן הנתינה משרתת יותר את הנותן ולא את המקבל. לכן על נתינה של חסד שבאה לידי ביטוי יותר מדי יכול להיוולד חסד של קליפה. וכך מוסבר על אברהם אבינו, שהיה איש חסד מופלא. אך מאברהם יצא ישמעאל.

בקצה השני- הגבורה, הפחד מלתת יותר מדי. אם האדם ביקורתי מדי ולא נותן, מידה מוגזמת של גבורה מביאה לשלילת מציאות האחר. ויותר בעומק- גבורה היא התכנסות פנימה, שאיבת החיים מתוך האדם עצמו, במובן החיובי. גבורת יתר מביאה לשלילת האחר. כך מיצחק איש מידת הגבורה, יצא עשו.

למידת התפארת, בשונה ממה שאמרנו על החסד והגבורה, אין בעייתיות. כאן האדם רואה את הזולת כמו שהוא ומזדהה איתו, והנתינה באה ממקום מאוזן. תוך כדי האיזון האדם רואה את מציאות הזולת. רחמים אמיתיים לא ייתנו לאחר יותר ממה שהוא צריך לקבל.